1. Ordlyden af artikel 77 i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at en pensionist, som har forsørgerpligt over for børn, og som er statsborger i en medlemsstat, men bosiddende på en anden medlemsstats område, fra sit hjemlands sociale organer alene har ret til udbetaling af »børnetilskud«, jfr. nævnte forordnings artikel 1, litra u), ii), men derimod ikke til udbetaling af andre familieydelser, såsom de i den franske lovgivning hjemlede ydelser til skolesøgende børn (»rentrée scolaire«) og til husstande med kun én indkomst (»salaire unique«).

2. Traktatens artikel 51 forudsætter en samordning af medlemsstaternes lovgivning og ikke en harmonisering og er derfor ikke til hinder for, at der gælder forskellige socialsikringsordninger i medlemsstaterne og dermed forskellige rettigheder for arbejdstagere alt efter, hvor de er beskæftiget. Bestemmelsen er således ikke til hinder for, at socialsikringsordningerne i de forskellige medlemsstater indeholder forskellige materielle og formelle regler, således at arbejdstagere har forskellige rettigheder, alt efter hvor de er beskæftiget.

Der må dog ikke gennem de fællesskabsretlige regler om social sikring skabes yderligere forskelle ud over dem, der allerede består på grund af den manglende harmonisering af de nationale lovgivninger, og ligebehandlingsprincippet, som er fastsat i Traktatens artikler 7 og 48, indebærer ikke alene et forbud mod åbenlyse former for forskelsbehandling, begrundet i nationalitet, men også mod alle skjulte former for forskelsbehandling, hvorved det samme faktisk bliver resultatet, selv om forskelsbehandlingen udøves på grundlag af andre kriterier.

Artikel 77 i forordning nr. 1408/71, hvorefter børnetilskud er de eneste ydelser til børn, over for hvem der består forsørgerpligt, som en medlemsstat er forpligtet til at betale pensionister, der er statsborgere i denne medlemsstat og bosiddende på en anden medlemsstats område, er ikke i strid med disse principper. Denne bestemmelse er nemlig en generel regel, der uden forskel finder anvendelse på alle medlemsstaternes statsborgere, og som hviler på objektive kriterier vedrørende arten af de omhandlede ydelser og betingelserne for tildeling heraf. Bestemmelsen som sådan fører ikke i sig selv til nogen forskelsbehandling.

RETSMØDERAPPORT
i sag 313/86 *

I — Faktiske omstændigheder og skriftveksling

1. Som det fremgår af forelæggelsesdommen og sagens akter, flyttede sagsøgeren i hovedsagen, O. Lenoir, der er fransk statsborger, og som i henhold til fransk lovgivning modtager alderspension, i juni 1983 fra Peymeinade (Alpes-Maritimes, Frankrig) til Eastborne (East-Sussex, Det Forenede Kongerige). Han oppebærer fortsat børnetilskud til sine to børn i henhold til den franske

* Processprog: Fransk.

ordning, som udbetales af det kompetente franske organ, Caisse d'allocations familiales des Alpes-Maritimes.

Ved skrivelse af 10. november 1984 meddelte Caisse d'allocations familiales des Alpes-Maritimes imidlertid Lenoir, at han, efter at han havde forladt Frankrig, nu kun havde ret til børnetilskud, men derimod ikke til ydelser til skolesøgende børn (»rentrée scolaire«) og til husstande med kun én lønindkomst (»salaire unique«), samt at han skulle tilbagebetale de beløb, han uberettiget havde oppebåret i 1983 og 1984.

Lenoir indbragte sagen for commission des recours gracieux de la caisse d'allocations familiales, idet han krævede udbetaling af disse ydelser. Klagesagen blev afvist ved afgørelse af 20. marts 1985, idet det anførtes, at udbetaling af ydelser til skolesøgende børn og til husstande med kun én lønindkomst var i strid med artikel 77 i forordning nr. 1408/71, således som den er affattet og ajourført ved forordning nr. 2001/83 (herefter benævnt »forordning nr. 1408/71«).

Den 28. juni 1985 indbragte Lenoir denne afgørelse for Tribunal des affaires de sécurité sociale des Alpes-Maritimes.

Retten fandt, at det kompetente nationale organs fortolkning af artikel 77 i forordning nr. 1408/71 er i overensstemmelse med ordlyden af denne bestemmelse, der findes i afsnit III, kapitel 8, der vedrører ydelser til børn, der forsørges af pensionister eller rentemodtagere, samt til børn, der har mistet begge forældre eller en af dem; artikel 77 bestemmer:

»1) Ved udtrykket 'ydelser' forstås i denne artikel børnetilskud til personer, der modtager pension eller rente i anledning af alderdom, invaliditet, arbejdsulykke eller erhvervssygdom, samt de til sådanne pensioner eller renter ydede børnetillæg, med undtagelse af tillæg, der ydes i henhold til forsikringen mod arbejdsulykker og erhvervssygdomme.

2) Ydelserne skal udredes efter følgende regler, uanset i hvilken medlemsstat pensionisten (rentemodtageren) eller børnene er bosat:

a) en person, der kun har ret til pension eller rente efter lovgivningen i én medlemsstat, modtager ydelserne efter lovgivningen i den medlemsstat, som er kompetent med hensyn til pensionen eller renten;

...«

Ifølge den nationale ret er det nationale organs fortolkning i overensstemmelse med artikel 77 i forordning nr. 1408/71, fordi bestemmelsen vedrører »børnetilskud« og ikke »familieydelser« som ifølge gældende fransk lovgivning (artikel L 511-1 i socialsikringsloven) omfatter ydelser til skolesøgende børn og til husstande med kun én lønindkomst; sidstnævnte ydelser og andre fordele har siden 1977 været samlet i supplerende familieydelser.

Den nationale ret fastslog, at det var ubestridt, at Lenoir opfyldte betingelserne for

udbetaling af de omtvistede ydelser i Frankrig, og at den af Caisse des allocations familiales anlagte fortolkning hviler på et rent administrativt cirkulære »guide des prestations«, som kun er vejledende, men fandt herefter, at rækkevidden af artikel 77 i forordning nr. 1408/71 skal sammenholdes med forordningens præambel, hvori der henvises til begrebet familieydelser og ikke til begrebet børnetilskud som sådant.

Ved dom af 21. oktober 1986, registreret på Domstolens Justitskontor den 15. december 1986, har tribunal des affaires de sécurité sociale des Alpes-Maritimes udsat sagen og i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 77 i forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 fortolkes således, at modtagere af familieydelser, som er statsborgere i én medlemsstat, og som er bosat på en anden medlemsstats område, alene har ret til børnetilskud fra deres hjemlands sociale organer, men derimod ikke til andre familieydelser, herunder navnlig ydelser til skolesøgende børn og supplerende familieydelser?«

2. I henhold til artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af sagsøgeren i hovedsagen, af den franske regering ved G. Guillaume som befuldmægtiget og C. Chavance som assisterende befuldmægtiget, af den italienske regering ved avvocato dello Stato P. G Ferri som befuldmægtiget og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved J. Griesmar som befuldmægtiget.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Skriftlige indlæg for Domstolen

1. *Sagsøgeren* i hovedsagen har tilsluttet sig præmisserne i den nationale rets dom, hvorefter han opfylder betingelserne efter national lovgivning for at oppebære de omtvistede ydelser i Frankrig, og den af Caisse d'allocations familiales des Alpes-Maritimes anlagte fortolkning kun hviler på et rent administrativt cirkulære, der kun er vejledende.

2. Den *franske regering* har understreget, at definitionen på ydelser til børn, der forsørges af pensionister, jfr. artikel 77 i forordning nr. 1408/71, er en specifik definition, der gælder i forbindelse med denne bestemmelse; definitionen støttes på begrebet børnetilskud til pensionister eller rentemodtagere samt de børnetillæg, disse personer modtager, uden at omfatte samtlige familieydelser i videste forstand.

Den franske regering har yderligere fremhævet, at udtrykket »børnetilskud« ifølge artikel 1, litra u), ii), i forordning nr. 1408/71 betyder periodiske kontantydelser, der afhænger af antallet af familiemedlemmer og eventuelt af disses alder, uden at der stilles yderligere betingelser vedrørende den ydelsesberettigedes midler, som henhører under begrebet familieydelser i videre forstand, jfr. definitionen i artikel 1, litra u), i).

Regeringen har anført, at arten af den enkelte ydelse ifølge artikel 77, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 skal bestemmes på grundlag af den nationale ret, der finder anvendelse, in casu fransk ret, som klart sondrer mellem egentlige børnetilskud og de i hovedsagen omtvistede ydelser, som ifølge national lovgivning udbetales på særlige betingelser.

— Børnetilskud, der omfattes af afsnit II, kapitel 1, i den franske socialsikringslov, udbetales til alle forsikrede, som opfylder de nødvendige betingelser for at oppebære disse ydelser.

— For ydelser til husstande med kun én lønindkomst, der ved den franske lov nr. 77-765 af 12. juli 1977 er integreret i supplerende familieydelser, og som er omfattet af afsnit II, kapitel 2, i socialsikringsloven, skal der derimod opfyldes to supplerende betingelser, herunder et krav angående modtagerens midler, som ikke må overstige et vist maksimumbeløb, og et krav angående de børns alder, der forsørges (socialsikringslovens artikel L 522-1).

— Ligeledes skal der for at opnå ydelser til skolesøgende børn opfyldes særlige supplerende betingelser; modtagerens midler må ikke overstige et vist maksimumbeløb, og børnene, der forsørges, skal være indskrevet i en skole (artikel L 543, stk. 1 og 2).

Den franske regering har således konkluderet, at ifølge den franske lovgivning kan de omtvistede ydelser ikke anses for børnetilskud, og ingen af ydelserne er omfattet af artikel 77 i forordning nr. 1408/71; regeringen foreslår at besvare det præjudicielle spørgsmål således:

»Artikel 77 i forordning nr. 1408/71/EØF skal fortolkes således, at pensionister, der er statsborgere i en medlemsstat, men har bopæl i en anden medlemsstat, kun kan kræve, at hjemlandets socialsikringsorganer udbetaler børnetillæg, men derimod ikke andre familieydelser, herunder navnlig, for så vidt angår franske statsborgere, ydelser til skolesøgende børn og supplerende familieydelser.«

3. Den *italienske regering* har anført, at det præjudicielle spørgsmål er omfattet af EØF-Traktatens artikel 51, der bør danne udgangspunkt for en gennemgang af de modstridende bestemmelser i forordning nr. 1408/71, som den nationale ret har gjort opmærksom på, og for en løsning af dette problem. Efter regeringens opfattelse bør det præjudicielle spørgsmål, uanset at der anmodes om en fortolkning af artikel 77 i forordning nr. 1408/71, omformuleres til et spørgsmål om gyldigheden af denne bestemmelse, hvis den viser sig at være i strid med principperne, der er fastsat i de trinhøjere bestemmelser i EØF-Traktatens artikel 51, som danner hjemmel for forordning nr. 1408/71.

Den italienske regering har således understreget, at de omtvistede ydelser ubestrideligt er omfattet af begrebet familieydelser i artikel 1, litra u), i), i forordning nr. 1408/71, således at de henhører under anvendelsesområdet for de fællesskabsforordninger, der er udstedt til gennemførelse af

Traktatens artikel 51. Det fremgår heraf, at disse ydelser må være omfattet af garantien efter artikel 51, litra b), på lige fod med de andre ydelser, herunder børnetilskud. Der kan således ikke anlægges en ordret fortolkning af artikel 77, stk. 1, i forordning nr. 1408/71, da det herved ikke vil være muligt at anvende artikel 77, stk. 2, på disse ydelser; ifølge denne bestemmelse kan bopælskriteriet ikke anvendes, og den sikrer vandrende arbejdstagere, der har forladt en medlemsstat, retten til de ydelser, der er erhvervet i henhold til denne medlemsstats lovgivning.

Når henses til formålet med EØF-Traktatens artikel 51, ville det ifølge den italienske regering være ulogisk og arbitrært at afskære en pensionist fra at modtage familieydelser, som arbejdstagere til gengæld har krav på ifølge artikel 73 i forordning nr. 1408/71, selv om deres familiemedlemmer har bopæl i en anden stat. Regeringen henviser her til Domstolens dom af 15. januar 1986 i Pinna-sagen, 41/84 Sml. s. 1, som næsten er identisk med den foreliggende sag, og hvori Domstolen fastslog, at artikel 73, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 er ugyldig, for så vidt arbejdstagere, der er omfattet af fransk lovgivning, ikke er berettiget til franske børnetilskud for de af deres familiemedlemmer, der er bosat på en anden medlemsstats område. Ifølge regeringen fastslår dommen ugyldigheden af en regel, hvorefter der i en medlemsstat indføres en anden betalingsordning end den, der gælder i andre medlemsstater, og en skjult forskelsbehandling af vandrende arbejdstagere, der vender tilbage til deres hjemland, i forhold til arbejdstagere, der er statsborgere i den pågældende stat, og som normalt forbliver i denne stat, hvor de modtager familieydelserne ubeskåret.

Det ville derfor, ifølge den italienske regering, være urimeligt at nægte at betale familieydelser til en pensioneret arbejdstager, der selv — og ikke blot familien — bor i en anden medlemsstat, og således straffe ham for at have taget bopæl i sit eget land ved, i strid med de i Traktaten nedlagte formål, at tvinge ham til at give afkald på de rettigheder, han har erhvervet i en anden medlemsstat.

Endelig har den italienske regering tilføjet, at begrænsningen af artikel 77's anvendelsesområde til kun at omfatte børnetilskud ikke tager hensyn til det forhold, at disse i Frankrig kun udgør en del af et sammensat system, der må opfattes som en helhed, for så vidt angår både finansieringen (arbejdsgiverbidrag) og formålet, idet systemet skal sikre en udligning af forsørgerbyrderne og sammen med lønnen eller pensionen danner et samlet økonomisk grundlag, som er sikret arbejdstagerne, og som bringes ud af ligevægt, hvis en af de dele, som ydelserne, bortset fra børnetilskuddet, består af, falder bort.

Den italienske regering har foreslået, at Domstolen, efter om fornødent at have erklæret betingelsen i artikel 77, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 ugyldig, besvarer det forelagte spørgsmål således: Ifølge artikel 77, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 skal der udbetales familieydelser, jfr. forordningens artikel 1, litra u), i), til modtagere af pension udbetalt i henhold til en medlemsstats lovgivning, også selv om den pågældende pensionist har bopæl i en anden medlemsstat. Ydelser til skolesøgende børn og supplerende familieydelser er familieydelser i den i forordning nr. 1408/71 forudsatte betydning.

4. *Kommissionen* har fremhævet, at ifølge artikel 77, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 udredes ydelserne til pensionister eller rentemodtagere »efter lovgivningen i den medlemsstat, som er kompetent med hensyn til pensionen eller renten«, og at de omhandlede ydelser ifølge forordningens artikel 77, stk. 1, alene er børnetilskud til personer, der modtager pension eller rente i anledning af alderdom eller invaliditet, samt de til sådanne pensioner eller renter ydede børnetillæg.

Kommissionen har videre bemærket, at ifølge artikel 1, litra u), dækker udtrykket »familieydelser« alle natural- eller kontantydelser, der tager sigte på udligning af forsørgerbyrder, mens udtrykket »børnetilskud« dækker periodiske kontantydelser, såfremt ydelsen af disse udelukkende afhænger af antallet af familiemedlemmer og eventuelt af disses alder.

For så vidt angår ydelser til skolesøgende børn, har Kommissionen således anført, at denne ydelse, der blev indført ved fransk lov nr. 74-644 af 16. juli 1974, udbetales med et kontantbeløb en gang om året ved skoleårets begyndelse til de ydelsesberettigede familier for hvert enkelt barn, der til opfyldelse af skolepligten er indskrevet ved en undervisningsinstitution, jfr. den franske socialsikringslovs artikel L 543-1. For at modtage denne ydelse skal man opfylde de almindelige betingelser for at modtage familieydelser og herudover de særlige betingelser vedrørende børnene (ret til en af de familieydelser, der er opregnet i socialsikringslovens artikel L 511-1; alder; indskrivning i en undervisningsinstitution) og vedrørende modtageren selv (dennes til rådighed stående midler må ikke overstige et vist maksimumbeløb).

Ifølge Kommissionen opfylder disse ydelser til skolesøgende børn kriterierne for »børnetilskud«, jfr. artikel 1, litra u), ii), i forordning nr. 1408/71, idet der er tale om en periodisk kontantydelse, der afhænger af antallet og alderen af de børn, der forsørges. Kommissionen har imidlertid bemærket, at selv om man ser bort fra, at disse ydelser er afhængige af den ydelsesberettigedes midler, hvilket ikke er et kriterium for udbetaling af børnetilskud i henhold til forordning nr. 1408/71, fremgår det af de forberedende arbejder til forordningen, at forfatterne ønskede, at definitionen af børnetilskud i artikel 1, litra u), ii), ikke skulle omfatte visse særlige ydelser, som er afhængige af faktiske forhold, som vanskeligt kan kontrolleres i udlandet. Efter Kommissionens opfattelse gælder det ydelsen til skolesøgende børn, der er en særlig ydelse, der udbetales en gang om året for at dække barnets særlige behov ved udbetaling af et fast beløb til dækning af de midlertidigt stigende forsørgerbyrder i forbindelse med det nye skoleårs begyndelse.

Med hensyn til den anden af de i hovedsagen omtvistede ydelser har Kommissionen anført, at selv om der i det præjudicielle spørgsmål tales om supplerende familieydelser (»complément familiales«), fremgår det af forelæggelsesdommen, at det i virkeligheden drejer sig om ydelser til husstande med kun én lønindkomst (»salaire unique«), som siden 1978 ifølge fransk lov nr. 77/765 af 12. juli 1977 sammen med andre ydelser har været samlet under betegnelsen supplerende familieydelser, idet der fortsat i visse tilfælde var mulighed for at oppebære supplerende familieydelser, selv om man ikke opfyldte betingelserne herfor, hvis man til gengæld opfyldte betingelserne for at modtage ydelser til husstande med kun én lønindkomst. Det gælder netop sagsøgeren i hovedsagen, som, da han kun har to børn, ikke opfylder

betingelserne for at modtage supplerende familieydelser, jfr. den franske socialsikringslovs artikel 522-1 (tre børn der skal forsørges).

Kommissionen har anført, at ydelsen til husstande med kun én lønindkomst, der således er den eneste, der skal tages i betragtning, opfylder kriterierne vedrørende periodiske kontantydelser samt børnenes antal og alder, uanset at der ifølge national lovgivning også stilles andre betingelser vedrørende familiens midler. Efter Kommissionens opfattelse kan denne ydelse imidlertid ikke betragtes som »børnetilskud«; det fremgår nemlig af de forberedende arbejder til forordning nr. 1408/71, at der var almindelig enighed om, at heller ikke denne ydelse skulle være omfattet af definitionen i forordningens artikel 1, litra u), ii), da den må betragtes som »særlige familieydelser«, der — også ifølge den franske juridiske teori — har til formål at sikre den hjemmegående ægtefælle et vederlag for at passe børnene.

For så vidt angår de supplerende familieydelser, er Kommissionen i tvivl om, hvorvidt det præjudicielle spørgsmål er relevant, når henses til genstanden for hovedsagen, og den har subsidiært anført, at de pågældende ydelser ifølge national lovgivning er periodiske kontantydelser, der er afhængige af børnenes antal og alder, uden at der i øvrigt er tale om »særlige familieydelser«. I modsætning til ydelsen til husstande med kun én lønindkomst kommer de supplerende familieydelser til udbetaling, selv om begge ægtefæller har erhvervsmæssig beskæftigelse, uden at miste karakteren af børnetilskud, selv om ydelserne afhænger af modtagerens midler, da dette kriterium anvendes i flere lovgivninger, når der er tale om egentlige børnetilskud eller tillæg hertil. De supplerende familieydelser er således et tillæg til børnetilskuddene og derfor af samme art, når henses til artikel 1, litra u), i forordning nr. 1408/71, hvorefter udtrykket ydelser også omfatter supplerende børnetilskud, og fordi biydelsen ligesom hovedydelsen er i overensstemmelse med definitionen af børnetilskud, jfr. artikel 1, litra u), ii), i forordning nr. 1408/71.

Kommissionen har imidlertid anført, at artikel 77, stk. 1, generelt må forstås således, at det ikke er muligt at eksportere andre ydelser end de i bestemmelsen anførte og navnlig ikke de i hovedsagen omtvistede. Princippet om, at socialsikringsydelser ikke kan eksporteres, anerkendes i forordning nr. 1408/71, for så vidt der for eksempel er tale om de i artikel 10 opregnede ydelser, som i visse tilfælde ikke kan eksporteres, når henses til bestemmelsens almindelige forbehold: »medmindre andet er bestemt i denne forordning«. Efter Kommissionens opfattelse er forbudet mod eksport af andre ydelser end »børnetilskud«, jfr. artikel 1, litra u), ii), begrundet i selve arten af de særlige ydelser, der er afhængige af faktiske forhold, som vanskeligt kan kontrolleres i udlandet.

Kommissionen har foreslået Domstolen at besvare det forelagte spørgsmål således:

1) Artikel 77 i forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at personer, der modtager pension eller rente i anledning af alderdom, invaliditet, arbejdsulykke eller erhvervssygdom i henhold til lovgivningen i en enkelt medlemsstat, og som med sine børn har bopæl på en anden medlemsstats område, i henhold til den medlemsstats lovgivning, som er kompetent med hensyn til pensionen eller renten, har ret til børnetilskud i den i forordningens artikel 1, litra u), ii), forudsatte betydning.

2) De i denne bestemmelse nævnte tilskud omfatter hverken ydelser til skolesøgende børn eller ydelser til husstande med kun én lønindkomst i henhold til den franske lovgivning, der er genstand for den sag, der verserer for den forelæggende ret.

3) Det er ufornødent at tage stilling til det præjudicielle spørgsmål, for så vidt det vedrører de i fransk lovgivning fastsatte supplerende familieydelser, som ikke er genstand for den sag, der verserer for den forelæggende ret.

4) Subsidiært, såfremt punkt 3 ikke lægges til grund: de supplerende familieydelser i henhold til fransk lovgivning, der må betragtes som et generelt underholdstillæg afhængigt af børnenes antal og alder ud over de i lovgivningen fastsatte børnetilskud, er omfattet af udtrykket »børnetilskud« i artikel 1, litra u), ii), i forordning nr. 1408/71.«

III — Svar på det af Domstolen stillede spørgsmål

1. Domstolen har anmodet Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber og den franske regering om skriftligt at tage stilling til den italienske regerings argumenter, hvorefter »artikel 77, stk. 1, ... i realiteten kun har begrænsende virkninger, for så vidt angår Frankrig«, og »andre familieydelser end børnetilskud, som fastsat i andre medlemsstater, er uden væsentlig betydning.«

2. *Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber* har svaret, at der også i andre medlemsstater end i Frankrig findes andre familieydelser end børnetilskud, såsom tilskud til skolesøgende børn i Luxembourg, særlige tilskud i Belgien eller Portugal til handicappede børn, og at begrænsningerne i artikel 77, stk. 1, når henses til Frankrigs fortolkning af begrebet børnetilskud, også må have virkning for Frankrig selv. Kommissionen mener derfor, at andre ydelser end børnetilskud i ordets egentligste forstand, der ligeledes kan betegnes som »børnetilskud« i fællesskabsretlig forstand, må kunne eksporteres inden for rammerne af artikel 77 i forordning nr. 1408/71. Under alle omstændigheder er Kommissionen af den opfattelse, at udtalelserne i præmisserne 20-22 i Pinnadommen af 15. januar 1986, 41/84, bør afgrænses klart, da de ellers fuldstændigt kan ændre den teknik, der anvendes ved samordningen af de nationale lovgivninger. Ifølge Kommissionen kan de opfattes således, at enhver åben eller skjult forskelsbe-

handling, som fællesskabsretten indfører i de regler, der finder anvendelse på socialsikringsområdet, ikke i sig selv er forbudt, når den er en nødvendig, uundgåelig og objektiv teknisk forlængelse af nationale forskelle. Ifølge Kommissionen vedrører artikel 77, stk. 1, kun børnetilskud i den i artikel 1, litra u), ii), forudsatte betydning, som når alt kommer til alt kan omfatte andre ydelser end »børnetilskud« i national forstand.

Kommissionen har yderligere understreget, at der — når henses til ligebehandlingsprincippet — er en betydelig forskel mellem den situation, der er omfattet af artikel 73, stk. 2, i forordning nr. 1408/71, som Domstolen har erklæret ugyldig i Pinna-sagen, 41/84, og den situation, der er omfattet af artikel 77, stk. 1. Ligebehandlingsprincippet tager ikke sigte på de uligheder, som kan opstå som følge af de forskelle, der består mellem medlemsstaternes lovgivninger, såfremt disse forskelle rammer alle personer på grundlag af objektive kriterier uden hensyn til nationalitet. Formålet med forbudet mod forskelsbehandling er ikke at fremme harmoniseringen af retsreglerne inden for Fællesskabet. Således kan anvendelsen af artikel 77, stk. 1, føre til forskellig behandling fra en stat til en anden, såfremt medlemsstaterne har forskellige regler vedrørende familieydelser.

Som konklusion har Kommissionen anført, at den italienske regerings bemærkninger ikke kan danne grundlag for at erklære artikel 77, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 ugyldig.

3. Den *franske regering* har anført, at artikel 77 i forordning nr. 1408/71 vedrører udtrykkelig definerede ydelser, og at begrebet »familieydelser« ikke er omfattet af bestemmelsens anvendelsesområde, således som begrebet er defineret i artikel 1, litra u), i), idet udtrykket »ydelser« er udtømmende defineret i artikel 77.

Rent juridisk er det uden betydning, at en bestemmelse i forordning nr. 1408/71 kun har konkrete virkninger for lovgivningen i et mindretal af medlemsstater, også hvis der kun er tale om en enkelt. Artikel 77 er ikke en bestemmelse, der vedrører en speciel lovgivning. Yderligere kunne der kun være tale om, at bestemmelsen navnlig indirekte vedrørte den franske lovgivning, hvis denne var en af de få, der indeholdt regler om andre familieydelser end børnetilskud, hvilket ikke ligefrem er tilfældet i den foreliggende sag.

Artikel 77 har således til formål at samordne de nationale lovgivninger, og det materielle anvendelsesområde, som den fastlægger, kan ikke på nogen måde indebære, at der indirekte indføres en betalingsordning for en stat, der afviger fra den, der anvendes i alle de øvrige medlemsstater.

Det er irrelevant at drage en parallel til Domstolens dom af 15. januar 1986 i Pinna-sagen, 41/84, da Domstolen i den pågældende sag skulle tage stilling til en samordningsbestemmelse, hvorefter der sondredes mellem arbejdstagere, der var omfattet af fransk lovgivning, og arbejdstagere, der var omfattet af en anden medlemsstats lovgivning, hvorimod den her omhandlede bestemmelse vedrører samtlige medlemsstaters lovgivninger.

Yderligere har Domstolen i dommen af 19. juli 1976, Triches, 19/76, i hvilken sag den skulle tage stilling til gyldigheden af artikel 42, stk. 2, i forordning nr. 3, som var forløber for artikel 77, stk. 2, i forordning nr.

1408/71, og som næsten havde samme ordlyd, fastslået, at gennemgangen af det forelagte spørgsmål intet havde frembragt, der kunne rejse tvivl om gyldigheden af den omtvistede bestemmelse.

Skemaet i bilag 1 til den franske regerings svar viser, at der består væsentlige forskelle, hvor der ikke specielt er tale om netop Frankrig.

Af bilag 2 til den franske regerings svar kan yderligere udledes, at Frankrig aldrig har været den eneste medlemsstat med en bestemt type ydelser, og at en antagelse af, at alene de franske familieydelser er væsentlige, ville betyde, at man bevidst ser bort fra diverse andre ydelser indført af næsten alle de øvrige medlemsstater.

Sammenfattende har den franske regering foreslået, at Domstolen besvarer det forelagte spørgsmål således:

»Det kan ikke på grundlag af de forskelligartede familieydelser, der er fastsat i medlemsstaternes lovgivninger, hævdes, at de ikke er af væsentlig betydning; det kan ikke antages, at artikel 77, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 kun har begrænsede virkninger for Frankrig; det fremgår i øvrigt af Domstolens dom af 13. juli 1976 i sag 19/76, at der ikke kan rejses tvivl om gyldigheden af sådanne bestemmelser.«

C. N. Kakouris
Refererende dommer

SUPPLERENDE RETSMØDERAPPORT
i sag 313/86 *

Genåbning af den mundtlige forhandling

1. Ved kendelse af 18. marts 1988 har Domstolen besluttet at genåbne den mundtlige forhandling i sagen og opfordret parterne i hovedsagen, medlemsstaterne, Rådet og Kommissionen til at udtale sig om følgende spørgsmål:

»Såfremt udtrykket 'ydelser' i artikel 77 i Rådets forordning nr. 1408/71 skal fortolkes således, at det alene omfatter egentlige børnetilskud, men ikke andre familieydelser, såsom ydelser til skolesøgende børn ('rentrée scolaire') og til husstande med kun én lønindkomst ('salaire unique'), der kan udbetales ifølge fransk lovgivning, opstår spørgsmålet, om artikel 77 er uforenelig med EØF-Traktatens bestemmelser, navnlig artikel 51, og derfor ugyldig, for så vidt som den således fortolket er til hinder for

* Processprog: Fransk.